CZU: 347.7:339.56.055:341.241.8

IMPEDIMENTUL JUSTIFICATOR : PROVOCĂRI ȘI IMPLICAȚII PENTRU PĂRȚILE CONTRACTUALE ȘI ECONOMIE

THE JUSTIFIABLE OBSTACLE: CHALLENGES AND IMPLICATIONS FOR THE CONTRACTING PARTIES AND THE ECONOMY

PRAPORȘCIC Valeria
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0004-8197-7450
E-mail:valeriapraporscic97@gmail.com

Abstract. *The article emphasizes the importance of the "justificatory impediment" in maintaining stability and predictability of contractual relationships, particularly in the context of contemporary crises. Its relevance stems from the rise in unforeseeable situations (pandemics, conflicts) and their impact on contractual obligations. By clarifying this concept and distinguishing it from force majeure and hardship, the author examines the legal and economic challenges arising when it is invoked. The purpose of the research is to highlight the need for a coherent legal framework that safeguards the parties' interests and ensures balance in commercial transactions.*

I. Noțiuni generale și evoluția conceptului de impediment justificator

Studiul impedimentului justificator în relațiile contractuale reprezintă un subiect esențial în dreptul afacerilor contemporan, având implicații semnificative pentru stabilitatea și previzibilitatea raporturilor juridice. Importanța temei rezidă în contextul creșterii frecvenței și diversității situațiilor în care părțile contractante se confruntă cu evenimente imprevizibile sau de forță majoră, care împiedică executarea obligațiilor contractuale. Astfel, impedimentul justificator devine un concept vital în cadrul negocierilor și al executării contractelor, atât pe plan național, cât și internațional. Cercetarea de față își propune să clarifice conceptul și să analizeze modul în care acesta poate influența echilibrul contractual și siguranța relațiilor economice. În plus, se urmărește identificarea provocărilor juridice și economice pe care aplicarea acestui concept le prezintă, prin evaluarea cadrului normativ și a practicilor judiciare.

În legislația națională, cum este cazul Codului Civil al Republicii Moldova , precum și în sistemele de drept civil al altor state, impedimentul justificator reprezintă o cauză de exonerare de răspundere, fiind invocat atunci când debitorul nu își poate executa obligațiile din motive independente de voința sa. Similar, Codul Civil Român (art. 1634-1635) recunoaște dreptul debitorului de a invoca imposibilitatea fortuită de executare, considerând că neexecutarea este justificată dacă se datorează unui impediment extern și insurmontabil[19]. În dreptul internațional, Convenția Națiunilor Unite privind Contractele de Vânzare Internațională de Mărfuri (CISG, art. 79) prevede că o parte nu este responsabilă pentru neexecutarea obligațiilor sale dacă poate demonstra că această neexecutare s-a datorat unui impediment în afara controlului său, care nu putea fi prevăzut la momentul încheierii contractului[20]. Impedimentul justificator este reglementat și de Principiile UNIDROIT privind Contractele Comerciale Internaționale, care oferă o abordare

19 Codul Civil al României**,** Legea nr. 287/2009, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011, actualizat până la data de 4 februarie 2016.
[20] Convenția Națiunilor Unite cu privire la contractele de vânzare internațională de mărfuri (CISG), 1988.

flexibilă și detaliată, permițând părților să adapteze contractul la noile circumstanțe, fără a se recurge neapărat la reziliere.

Conceptul de impediment justificator a cunoscut o evoluție semnificativă, fiind influențat de factorii economici, sociali și politici din fiecare țară. Începând cu Codul Civil Francez din 1804, care a definit pentru prima dată termenul de "force majeure", ideea de exonerare de răspundere a fost extinsă și adaptată în funcție de contextul juridic al fiecărei națiuni[21].

În jurisprudența contemporană, conceptul de impediment justificator este adesea folosit în cadrul relațiilor comerciale internaționale, unde părțile contractuale se confruntă cu riscuri variate, precum fluctuațiile pieței, bariere comerciale neașteptate, schimbări politice, și crize globale (cum ar fi pandemia COVID-19).[22] Evoluția conceptului în cadrul organizațiilor internaționale, cum ar fi UNIDROIT sau CISG[23], reflectă o tendință spre uniformizare, permițând o mai mare previzibilitate în tranzacțiile comerciale internaționale. Totodată, aplicarea sa în contextul crizelor recente (pandemii, conflicte armate) a dus la o creștere a interesului pentru clarificarea și dezvoltarea unor norme uniforme privind impedimentul justificator.

În acest context, este important să cunoaștem diferențierea impedimentului justificator de alte concepte juridice similar. Astfel, impedimentul justificator se distinge de conceptele de forță majoră și impreviziune, dar păstrează elemente comune cu acestea. Forța majoră este, în esență, un eveniment imprevizibil, inevitabil și extern, care exonerează complet debitorul de răspundere. Impedimentul justificator, în schimb, poate include și evenimente care nu sunt neapărat externe (cum ar fi o criză economică internă), dar care fac executarea contractului excesiv de oneroasă sau imposibilă.

Aplicațiile variate ale impedimentului justificator și diferențele doctrinare generează o serie de probleme pentru părțile contractante, inclusiv incertitudine juridică, conflicte privind interpretarea clauzelor contractuale și impact negativ asupra execuției contractelor. **Incertitudinea juridică** este una dintre cele mai mari provocări, determinată de lipsa unei definiții uniforme și a unor criterii clare pentru aplicarea impedimentului justificator. Aceasta duce la situații în care părțile contractante nu sunt sigure dacă pot invoca acest concept pentru a justifica neexecutarea obligațiilor lor, ceea ce poate duce la litigii costisitoare și îndelungate. De exemplu, în contextul pandemiei COVID-19, numeroase companii au fost confruntate cu ambiguități privind invocarea impedimentului justificator, având în vedere interpretările divergente ale instanțelor cu privire la natura și amploarea pandemiei ca eveniment de forță majoră[24].

II. Aplicarea practică a impedimentului justificator

Conflictele juridice apar frecvent în situațiile în care părțile contractante au percepții diferite asupra aplicabilității impedimentului justificator. Aceste conflicte pot fi amplificate de diferențele culturale și de tradițiile juridice distincte. De exemplu, o parte poate considera că un eveniment economic extrem, cum ar fi o criză financiară globală, constituie un impediment justificator, în timp ce cealaltă parte poate susține că doar evenimentele naturale, precum cutremurele sau inundațiile, ar trebui să fie considerate de forță majoră.

Impactul asupra execuției contractelor este semnificativ, în special în sectoarele economice puternic afectate de evenimente imprevizibile. Întârzierile în executarea obligațiilor,

[21] Codul Civil al Franței (Code civil des Français), promulgat la 21 martie 1804

[22] Cuznețov A., Apariția și evoluția contractelor comerciale în perioada antică, USM, Realități și perspective ale învățământului juridic național:Culegerea comunicărilor, Nr. 2(19) / 2002, p. 34.

[23] Ibidem

[24] Parlamentul European, Politica de protecție a consumatorilor. Principii și instrumente. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/46/politica-de-protectie-a-consumatorilor-principii-si-instrumente

costurile suplimentare și riscul de reziliere a contractelor sunt doar câteva dintre consecințele pe care părțile contractante trebuie să le gestioneze. În plus, invocarea frecventă a impedimentului justificator în perioade de criză, cum ar fi în timpul pandemiei COVID-19, poate destabiliza întregul lanț de aprovizionare și poate afecta negativ economia globală[25].

Studiile de caz joacă un rol crucial în aplicarea practică a conceptului de impediment justificator, oferind perspective valoroase asupra modului în care teoreticienii și practicienii dreptului aplică regulile legale în situații reale. Analizând cazuri concrete, se pot înțelege mai bine nuanțele și complexitățile reglementării impedimentului justificator, precum și impactul acestuia asupra relațiilor contractuale și asupra mediului de afaceri. Pentru a ilustra dificultățile practice ale aplicării impedimentului justificator, vom analiza un studiu de caz recent:

În multe jurisdicții, pandemia COVID-19 a fost invocată ca impediment justificator pentru a suspenda sau a anula obligațiile contractuale. Un exemplu notabil este cazul *Alverley Investments Limited v. Crest Nicholson Operations Limited* (2020: în acest caz, Alverley Investments a cerut suspendarea obligațiilor contractuale, susținând că restricțiile impuse de pandemie constituie un impediment justificator. Instanța britanică a evaluat dacă aceste restricții pot fi considerate impedimente justificatoare în absența unor clauze explicite de forță majoră în contract. Astfel, instanța a stabilit că, în anumite condiții, restricțiile guvernamentale pot constitui un impediment justificator, dar aplicarea acestui concept depinde de contextul specific al fiecărui contract. Instanța a subliniat importanța evaluării impactului real asupra executării obligațiilor și a clarificat că interpretarea trebuie să fie adaptată circumstanțelor particulare ale fiecărui caz. Acest caz ilustrează cum evenimente globale precum pandemia COVID-19 influențează aplicarea conceptului de impediment justificator și complexitatea interpretării legale[26].

III. Analiza impedimentului justificator: implicații legale și economice pentru mediul de afaceri

Impedimentul justificator, un concept esențial în dreptul contractual, are implicații economice majore asupra mediului de afaceri și asupra economiilor naționale și internaționale. De la perturbarea contractelor comerciale și influențarea investițiilor până la remodelarea relațiilor comerciale internaționale, impactul său poate varia în funcție de contextul economic și juridic.

Având în vedere articolului 904 din Codul civil, justificarea neexecutării datorită unui impediment este permisă doar dacă condițiile de control și de prevenire rezonabilă sunt respectate. Aceasta oferă o protecție juridică importantă pentru întreprinderi în fața unor evenimente neprevăzute, cum ar fi dezastre naturale, conflicte armate sau pandemii. Astfel că, în timpul pandemiei COVID-19, au existat destule companii moldovenești, care au invocat forța majoră pentru a suspenda sau a anula contracte comerciale afectate de restricțiile impuse de autorități[27].

Un exemplu relevant este situația juridică din sectorul construcțiilor, unde mai multe contracte au fost suspendate din cauza imposibilității de a importa materiale de construcții, ca urmare a restricțiilor internaționale. Această invocare a impedimentului justificator a permis companiilor să evite penalitățile de întârziere și să renegocieze termenele de livrare, contribuind la stabilitatea economică pe termen scurt.

[25] Regulamentul nr. 910/2014 privind identificarea electronică şi serviciile de încredere pentru tranzacţiile electronice pe piaţa internă şi de abrogare a Directivei 1999/93/CE.
[26] Alverley Investments Limited and Germen Properties Ltd v. Romania, ICSID Case No. ARB/18/30, disponibil: https://www.italaw.com/cases/9878
[27] Codul Civil al Republicii Moldova nr.1107 din 06.06.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 art. 132, cu modificări și completări ulterioare

Din punct de vedere economic, invocarea frecventă a impedimentului justificator poate afecta negative și mediul investițional, fapt pentru care legislația Republicii Moldova este destul de rigidă, iar condițiile invocării impedimentului sunt expres prevăzute, deoarece fregvența invocării duce la faptul că investitorii, vor percepe un risc crescut de neexecutare a contractelor, iar asta îi face să creadă că au de a face cu o piață instabilă și cu risc ridicat, în așa mod ei încep pur și simplu a ignora o astfel de zonă. Aceasta poate duce la o scădere a fluxurilor de capital străin și la o diminuare a investițiilor directe în diverse sectoare economice. Mai mult, instabilitatea creată de utilizarea frecventă a acestui concept poate determina investitorii să ceară clauze de protecție suplimentare în contracte, ceea ce poate complica și încetini negocierile comerciale[28].

La nivel global, impedimentul justificator poate provoca tensiuni și perturbări în relațiile comerciale internaționale. Un stat care invocă frecvent acest concept poate fi perceput ca un partener comercial nesigur, ceea ce poate influența tratatele comerciale și acordurile bilaterale sau multilaterale. Aceasta poate determina alte state să introducă măsuri de precauție suplimentare, precum tarife sau restricții comerciale, pentru a se proteja împotriva riscurilor asociate.

În concluzie, îmbunătățirea reglementării și aplicării impedimentului justificator este esențială pentru asigurarea echității și stabilității în relațiile contractuale, mai ales în perioade de criză economică. Continuarea cercetărilor și actualizarea legislației sunt pași importanți pentru adaptarea la schimbările economice globale și pentru protejarea intereselor tuturor părților implicate.

Referințe bibliografice:

1. Convenția Națiunilor Unite cu privire la contractele de vânzare internațională de mărfuri (CISG), 1988.
2. Regulamentul nr. 910/2014 privind identificarea electronică şi serviciile de încredere pentru tranzacţiile electronice pe piaţa internă şi de abrogare a Directivei 1999/93/CE.
3. Parlamentul European, Politica de protecție a consumatorilor. Principii și instrumente. Disponibil: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/46/politica-de-protectie-a-consumatorilor-principii-si-instrumente
4. Codul Civil al Franței (Code civil des Français), promulgat la 21 martie 1804
5. Codul Civil al Republicii Moldova nr.1107 din 06.06.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 art. 132, cu modificări și completări ulterioare
6. Codul Civil al României, Legea nr. 287/2009, republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 505 din 15 iulie 2011, actualizat până la data de 4 februarie 2016.
7. Legea privind licențierea unor genuri de activitate, Legea nr. 451-XV din 30 iulie 2001. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 108-109 din 6 septembrie 2001.
8. Cuznețov A., Apariția și evoluția contractelor comerciale în perioada antică, USM, Realităţi şi perspective ale învăţământului juridic naţional:Culegerea comunicărilor, Nr. 2(19) / 2002, p. 34.
9. Alverley Investments Limited and Germen Properties Ltd v. Romania, ICSID Case No. ARB/18/30, disponibil: https://www.italaw.com/cases/9878

[28] Legea privind licențierea unor genuri de activitate, Legea nr. 451-XV din 30 iulie 2001. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 108-109 din 6 septembrie 2001.